

ÉNEK-ZENE

5–8. évfolyam

emelt szint

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, az igényes zene felmutatása és megszerettetése, kulcsot adva a tanulóknak az éneklésen, zenélésen keresztül történő megismeréshez, megértéshez. A közös éneklés, muzsikálás élményének megteremtésén túl, amely révén megvalósul a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája, hangsúlyt kap a közvetlen cselekvés, alkotás folyamata, mely színesíti a fantáziát, formálja az ízlést. A zenei jelrendszerek megismerése és alkalmazása a zene megértését, befogadását segíti. A magyar népzene, a nemzeti hagyományok, a zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismerésén keresztül önálló zenei világgép alakul ki, fejlődik a kritikai képesség, a nemzeti identitástudat.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv az általános ének-zenei fejlesztési feladatokat a Nemzeti alaptantervben foglalt célok továbbfejlesztésével éri el. Kodály Zoltán pedagógiai elvei alapján a teljes személyiség fejlesztését a mindennapos ének-zenei tevékenységen keresztül valósítja meg. Fejlesztő hatása hozzájárul a harmonikus, esztétikai igényességre törekvő, társas kapcsolataiban együttműködő és nyitott személyiség neveléséhez. Igényességre, a nemzedékek közötti párbeszédre, értékálló és a kor igényeit is figyelembe vevő attitűd kialakítására törekszik. Teret biztosít a nemzeti hagyományok ápolásának, kapcsolatot teremt a társművészetekkel és más tudományterületekkel. Tudományosan igazolt transzferhatása által elősegíti a tanulási folyamat eredményességét.

A kerettanterv kiemelt célja, hogy a tanulók a mindennapos művészeti, ének-zenei nevelés élmény- és ismeretanyaga birtokában az átlagosnál magasabb zenei műveltséggel rendelkezzenek, szociális, közösségi, esztétikai, erkölcsi és intellektuális értékrendjük gazdagodjék, személyiségük teljesebbé, harmonikusabbá váljék.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv fejlesztő munkájának várt eredménye:

- Magasabb szintű jártasság az éneklésben, a halláskészség kialakításában.
- A zenei írás-olvasás készségi szintre fejlesztése a zenei reprodukciós képesség terén.
- A zeneértő és -érző képesség fejlesztésében a zenei stílusjegyek korokra jellemző, biztonságos felismerése, meghatározása és alkalmazása a zenei előadásban.
- Az énekkari munka a fejlesztő tevékenység szerves része. Az 1–2. évfolyam a többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével készíti fel a tanulókat a magasabb évfolyamokban kiteljesedő kóruséneklés megismerésére és elsajátítására.
- Az emelt szintű ének-zene órai furulyatanítás alkalmazása elősegíti a tanult énekes relációk biztos gyakorlását. Általa egyszerű eszközt kaphatnak kezükbe a tanulók a megismert dallami fordulatok, dallamok biztosabb elsajátításához, különösen az alapozás során.

A heti öt- (évi 180) órás időkerettel rendelkező ének-zene tantárgy óraszámába, a jogszabályban foglaltaknak megfelelően, az énekkari vagy a kórusfoglalkozás összesen heti egy óra erejéig beszámítható. Ennek megfelelően a kerettanterv valamennyi évfolyamon heti négy- (évi 144) órás időkerettel lett beállítva, melyből az előírt tartalmak a tantárgyak számára rendelkezésre álló időkeret kilencven százalékát fedik le.

A táblázatokban a feltüntetett tematikai egységek és a közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatai alapján készült, a rendezett áttekinthetőséget szolgálja. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

1. Zenei reprodukció

1.1. Éneklés

Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapi számos területén (ünnepségeken, nemzeti ünnepeken, hangversenyeken, kórusversenyeken, fesztiválokon való részvétel alkalmával, kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon) megoszthassák egymással és másokkal.

A szép kórushangzás és a tiszta intonáció eléréséhez a kóruspróbák, énekórák elején elegendő idő biztosítása szükséges a beéneklésre és hallásfejlesztésre, továbbá törekedni kell a próbafolyamat, illetve órák egészét átszövő folyamatos hangképzésre. Elvárás, hogy a kórus repertoárja a népdaloktól, gregorián énekektől napjaink zenéjéig minden stíluskorszakot felöleljen. A műsorválasztásban néhány igényes jazz vagy populáris darab mellett formabontó, újszerű művek is helyet kaphatnak. A műveket az igényes előadásra törekedve, a tanulók képességei szerint szükséges megválasztani.

1.2. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

A generatív – létrehozó, alkotó – készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és képesek legyenek azokkal újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik a zene elemeinek önálló, magabiztos és helyes használatát, fejlesztik az önkifejező-képességet, kreativitást és zenei fantáziát.

A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek megismerése.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott 1.3. számú *Felismerő kottaolvasás* fejlesztési feladat emelt szinten kibővített cél- és feladatrendszerrel szerepel. A zeneelméleti ismeretek felsorolása is ebben a fejezetben kap helyet.

1.3. Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek

A zenei olvasás és írás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában, de az önálló zenélésben is nélkülözhetetlen eszköz.

A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában. A kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása mindig az énekléshez és a hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A dalokból, zeneművekből vett zenei fordulatok szolgálnak a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, a szerkezeti felépítés megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében.

2. Zenei befogadás

2.1. A befogadói kompetenciák fejlesztése

A befogadói kompetencia fejlesztése kezdetben a figyelem készségének kialakítása és időtartamának növelése felé irányul. Alsó tagozatban a gyermek játékos tevékenység során képes leginkább elmélyült figyelemre, ezért az alsóbb évfolyamokon a mozgás és az éneklés szorosan összekapcsolódik. A mozgás lehetőséget ad a zenei jelenségek megéreztetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére.

A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán szerepeljen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkción túl alapját adja a generatív készségek formálódásának is, hiszen a generativitás sokrétű zenei élményből fejlődik ki.

A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd

kialakítása, azaz a hallgatott zene funkciójához, stílusához és műfajához megfelelő közelítés. Lényeges, hogy a tanulók a zene különböző megnyilvánulásaihoz az annak leginkább megfelelő befogadói magatartással viszonyuljanak. A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, valamint a biztos és differenciált hallási képesség és a zenei memória.

A zeneelméleti és zenetörténeti ismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik. Az elméleti és a lexikális adatoknak a kiválasztott műhöz kell kapcsolódniuk. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia. Egy szerzői életrajz ismertetésében főképp a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kapcsolatának, sorsfordulatainak átértékelése szerepeljen.

A formai, harmóniai és egyéb zeneelméleti ismeretek a zenei érzetekhez kapcsolódva segítsék a zenei jelenségek megértését.

2.2. Zenehallgatás

A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálják. Az első négy évfolyamon, az életkori sajátosságok figyelembevételével, a zenehallgatási anyag a zenei stílusok és műfajok teljes spektrumából válogat. A felső tagozatos évfolyamokon kronologikus rendszerezés érvényesül.

Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedni kell a DVD-n, interneten elérhető koncertfelvételek bemutatására is. Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat énekar(ok)ban és más önszerveződő zenei együttesekben való részvételre, zenei információk gyűjtésére. Fontos, hogy a hangverseny-látogatás legyen előkészített, és kövesse azt az élmények feldolgozása. Az ilyenformán átélt élmények maradandóak és életre szólóak. A legkiválóbb lehetőség az, ha az iskolai kórusal vagy osztállyal hangversenyeken szerepelnek a tanulók. Így a zenélés felemelő érzésén túl, tapasztalatokat szerezhetnek a hangverseny rendezéséről, lebonyolításáról is.

Az 1–4. évfolyamok feladata, hogy megalapozzák az énekes központú zenei nevelést, segítsék kialakítani a zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez vezető utat. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés, a közös muzsikálás az egymásra figyelés és a közösségformálás rendkívüli lehetőségét biztosítja. Ebben az oktatási periódusban történik az egy- és többszólamú éneklési kultúra megalapozása, a helyes testtartás és légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítása, illetve erősítése. A ritmusjátékok, az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások gyorsan és látványosan segítik az esztétikus, jól koordinált mozgást. A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételeit. A testhangszerek, ritmushangszerek/hangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, figyelemre, koncentrációra nevel. A zenehallgatás az auditív befogadás fejlesztésének eszköze, és a gyermeki élményvilág fontos része. A néphagyományok, népszokások a zenei anyanyelv megismerésében, a nemzeti azonosságtudat megalapozásában töltönek be szerepet.

A gyermekek csoport előtti éneklése, hangszeres előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére. Az emelt szintű képzési forma lehetőséget biztosít arra, hogy a zenei írás-olvasás kiemelt szerepet kapjon. Az 5–8. évfolyamokon az éneklés tisztasága, kifejezőereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. Megváltozik a fejlesztési feladatok szerkezete. Az éneklésre fordítható időkeret és az elméleti ismeretanyag a 7–8. évfolyamok felé haladva folyamatosan csökken, a befogadói kompetenciák fejlesztésére és a zenehallgatásra,

zeneművek megismerésére fordítható idő növekszik. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a műzei szemelvények irányába. Elsődleges cél a stílusok jellegzetességeinek megismertetése, szerkesztésmódok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása.

A 7. és 8. évfolyamon a populáris zene szemelvényei is megjelenhetnek a tananyagban. Ezek elemzésekor fontos rámutatni a nép- és műzene stílári és formai hatásaira. A zenei nevelés célja átalakul, megjelenik a zene önálló értelmezésének segítése is. Cél, hogy a tanulók a zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódjanak korunk kulturális sokszínűségében, értelmezni tudják a zene különféle funkcióit, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepét. Elvárás, hogy zenei dokumentumok gyűjtésével fejlődjön rendszerezési és feldolgozási készségük, képesek legyenek önálló vélemény, értékelés megfogalmazására.

Általánosságban véve: a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési követelmények alapján minden órának része az *éneklés*, a *zenei írás és olvasás*, a *zenei generatív készségek* fejlesztése és fenntartása, valamint a *zenehallgatás* kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

Az ének-zene tantárgy a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok közül az alábbiak megvalósításához járul hozzá hatékonyan:

- erkölcsi nevelés (az emberi kapcsolatok szabályainak elfogadása és a cselekvés mércéjévé tétele);
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgárságra és demokráciára nevelés (önmaguk elhelyezése a közösségben, a szabályok fontosságának megértése, a tanulóársak, a szűkebb-tágabb közösség önkéntes aktivitással történő segítése);
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társakkal való együttműködés képessége, a mások iránt érzett felelősség és empátia);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia);
- médiatudatosságra nevelés (választékkosság, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képesség, motiváció az értékes médiatartalmak befogadására).

A kulcskompetenciák fejlesztésében az ének-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség;
- anyanyelvi kommunikáció;
- idegen nyelvi kommunikáció;
- matematikai kompetencia;
- digitális kompetencia;
- szociális és állampolgári kompetencia;
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia;
- a hatékony, önálló tanulás.

A leginkább ideillő tankönyvek:

Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó: Szabó Helga - Dobszay László: Ének zene 5-7.

Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó:

Lukin László - Ugrin Gábor: Ének-zene középiskola 9-10. (a 8. évfolyam számára)

Tantárgyi struktúra és óraszámok				
Óraterv a kerettantervhez: 5-8.. évfolyam				
Tantárgyak	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Ének-zene	4	4	4	4
Karének	1	1	1	1

–

Tárgyi feltételek:

- jól szellőztethető és elsötétíthető, mozgásra is alkalmas szaktanterem;
- kóruspróbák szervezéséhez mobilizálható asztalok és székek;
- karnagy kottapult;
- kórusdobogó;
- hangjegyrásra alkalmas ötvonalas tábla;
- pianínó vagy zongora;
- furulyák;
- ritmushangszerek;
- hangvilla;
- metronóm;
- kották, szakkönyvek, tankönyvek és hanghordozók tárolására alkalmas bútorzat,
- HIFI-berendezés;
- számítógép internet-hozzáféréssel, hangfalakkal és projektorral;
- zenehallgatáshoz szükséges hang- és képanyagok (CD, DVD);
- kottaanyag;
- sokszorosító eszközök.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 130 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban megismert népzenei példák és műzenei alkotások/szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy- és többszólamú éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével. Műdalok, műzenei idézetek kifejező, stílusos megszólaltatása, lehetőség szerint eredeti nyelven. A hangterjedelem bővítése: g–f”. A hangi adottságok figyelembe vételével egyneműkari szólamok kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok

<p>ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, szolmizálva g–f”hangterjedelemben. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>TÖBBSZÓLAMÚ ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Két-, háromszólamú középkori, reneszánsz, barokk és bécsi klasszikus mű, műrészlet éneklése szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkel, hangszeres kísérettel. Orgánium, szekvencia, kürtmenet, tercmenet éneklése. Homofon és polifon szerkesztésű művek megszólaltatása. Hármashangzatokból álló harmóniamenetek éneklése. Funkciós kíséret énekes vagy hangszeres megszólaltatása.</p> <p>A DALTANÍTÁS MÓDSZEREI:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hallás utáni daltanítás. – Daltanítás jelrendszerről. <p>ZENEI ANYAG: <i>Magyar népdalok:</i> A magyar népzene történeti rétegei (pl. Paksa Katalin felosztása szerint, Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 2008.): válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból (25 magyar népdal). Népi tánczene. Nemzetiségeink, illetve más népek dalai (5 dallam).</p> <p><i>Magyar történeti énekek (5 dallam):</i> Históriai énekek. XVI–XVIII. századi táncdallamok (Ungaresca). Kurucdalok.</p> <p><i>Műzenei példák (45 mű/idézet) a középkor, reneszánsz, barokk és a bécsi klasszicizmus korából válogatva:</i> A zenehallgatási anyaghoz is kapcsolódó énekes anyag: gregorián énekek (zsoltárok, himnuszok, a szentmise állandó és változó szövegű énekei), orgániumok, középkori világi énekek, reneszánsz motetták, misetételek, társas dalok, korálok, áriák, dalok, duettek, tercettek (az áriák/dalok/duettek/tercettek hangszerkísérettel, lehetőség szerint eredeti nyelven), témák és zenei szemelvények a kantáta-, oratórium-, passió-, operairodalomból, valamint a barokk és klasszikus hangszeres művekből (fuga, concerto/versenymű, szvit, barokk táncetételek, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, szerenád stb.).</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyar történeti énekek és a magyar történelem párhuzamai. Történelmi események és korok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népdal-néptánc, hangszeres népzene, a tánc funkciója.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Orgánium, szekvencia, kürtmenet, tercmenet, homofon, polifon, hármashangzat, a cappella, funkciós kíséret, hangszerkíséret. Régi és új stílusú népdal, históriai ének, kurucdal, gregorián ének, orgánium, középkori világi ének, motetta, mise, társas dal, korál, ária, dal, duett, tercett, kantáta, oratórium, passió, opera, téma, fuga,</p>

	concerto/versenymű, szvit, barokk táncjáték, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, szerenád.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 27 óra
Előzetes tudás	A páros tagolódású formai egységek érzete, kérdés-felelet improvizáció, többszólamú ritmus improvizáció a tanult ritmusképletek felhasználásával. Dallami improvizáció pentaton, pentachord, hexachord, hétfokú hangkészletben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szekvencia, kürtmenet, tercpárhuzam, imitáció, augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Zenei kérdés és felelet, variáció rögtönzése ritmussal és dallammal. A funkcióérzet kialakítása. A zenei stílus- és formaérzék fejlesztése. A zene keltette gondolatok és érzelmek verbális kifejezése, azok zenei ihletettségű megjelenítése vizuális technikákkal.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Generativitás fejlesztése:</i> Periódus méretű, illetve két-, háromtagú zenei egységekhez kapcsolódó azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek, ismétlődés, variáció megfigyeltetése és tudatosítása. Szekvencia, kürtmenet, tercpárhuzam, imitáció (reális és tonális választ), augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Maggiore-minore dallamváltozatok rögtönzése. Orgánum szerkesztése megadott dallamhoz. Kérdés-felelet, valamint dallami párbeszéd alkotása dūr-moll fordulatokkal (szolmizálva is), négy- és nyolcütemes egységekben. Visszatéréses háromtagúság és rondóforma alkotása négy- és nyolcütemes egységek felhasználásával. Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló képi és tárgyi alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p><i>Hallásfejlesztés:</i> Funkciós kíséret rögtönzése dūr és moll hangnemekben, ismert dallamhoz. Autentikus zárlat, funkciós harmóniasor alkotása, éneklése, hangszeres megszólaltatása. Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok.</p> <p><i>Ritmikai készség fejlesztése:</i> A fél és egész értékekben való gondolkozás fejlesztése, augmentáció, diminúció. Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatszerkezetek - kérdés és felelet, versek ritmusa, szótagszáma, verssorok ritmizálása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> formakultúra és önkifejezés fejlesztése, szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló alkotások.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> stilizált tánclépések, koreográfiák régi korok zenéjéhez.</p>

<p>Ütemhangsúly érzékeltetése ütemezéssel. Többszólamú ritmusimprovizáció a klasszikus formátípusok összekapcsolásával.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szekvencia, kürtmenet, tercparhuzam, imitáció, reális és tonális válasz, augmentáció, diminúció, maggiore-minore, orgánium, periódus, visszatérő forma, rondóforma, variáció, szimmetria, funkció, autentikus zárlat.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek</p>	<p>Órakeret 27 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai, dallami és zeneelméleti ismeretek alkalmazása. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről, és azok hangoztatása tanári segítséggel, csoportosan.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A zeneelméleti, harmóniai és formatani ismeretek bővülésével a zenei reprodukció fejlesztése. Lapról éneklés különböző jelrendszerről. Az emlékezetből történő kottázás fejlesztése, periódus terjedelmű egyszólamú dallam hallás utáni lejegyzése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában történik.</i></p> <p><i>Ritmikai elemek, metrum:</i> A tanult ritmikai elemek és ritmusképletek augmentált és diminuált változatainak megismerése (pl. brevis). Új ritmikai elem: harmincketted. Ütemfajták: 4/2, 3/2, 3/1, 12/8.</p> <p><i>Zeneelméleti ismeretek:</i> Új hangközök: k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7. A hangközök megfordítása. A hármashangzat fogalma, a dúr és a moll hármashangzat és fordításai. A négyeshangzat fogalma és a domináns szeptim akkord felépítése. Számozott basszus. Kvint távolságú hangnemi kapcsolatok, moduláció. Maggiore-minore váltás. Kvintkör, kvintoszlop. 4# és 4b-s, valamint 5# és 5b-s hangnemek ismerete. A notáció helyes alkalmazása. A zenei írásbeliség kialakulásának főbb állomásai. Kulcsok, neumák, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra. Új hangsorok: lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc skála. Funkciók: tonika, domináns és szubdomináns. Autentikus zárlat dúrban és mollban. Formatan: motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések, szimmetria, formák.</p> <p><i>Matematika:</i> számsorok, törtek.</p>

<p>forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Imitáció, dux, comes.</p> <p><i>Furulya:</i> A tanult népdalok furulyázása. Zenetörténethez kapcsolódó műzenei szemelvények, klasszikus periódusok, kánonok, két-, háromszólamú művek megszólaltatása az elért hangszeres tudás szintjén. (Ajánlás: altfurulyák használata a többszólamú táncmuzsika és egyéb művek megszólaltatására.)</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Harminckettes, brevis. Ütemfajta: 4/2, 3/2, 3/1, 12/8. Hangköz: k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7, hangközfordítás. Hangsor: lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc skála. Hármashangzat és fordításai, négyeshangzat, domináns szeptim akkord. Számozott basszus. Funkciók: tonika, domináns, szubdomináns. Autentikus zárlat. Moduláció, maggiore-minore váltás. Kvintkör, kvintoszlop. Hangnem: 4# és 4b-s, valamint 5# és 5b-s. Neuma, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra. Motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Imitáció, dux, comes.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 38 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, többszólamú hallás. A tanulók felismerik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formákat és műfajokat. Képesek az énekes hangfajok, a tanult népi és klasszikus hangszerek hangzásának megkülönböztetésére.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A hangszínhallás és a többszólamú hallás fejlesztése:</i> Hangszínhallás további fejlesztése új hangszerek megfigyeléséhez kapcsolódóan: tárogató, cimbalom, köcsögduda, doromb, hatlyukú (népi) furulya, tilinkó, kaval, koboz, ütőgardon, tambura, lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba. Népi zenekar, barokk zenekar, vonósnégyes, szimfonikus zenekar hangzásának felismerése. Tanult dallamok felismerése különböző hangszerek megszólaltatásában.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Szövegértés, -értelmezés. Középkori egyházi és világi költészet, szövegelemzés. <i>Történelem,</i></p>

<p>INTELLEKTUÁLIS MUNKA: A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: imitáció, dux, comes, motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú (da Capo-s) forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Homofónia és polifónia. A formák jelölése formaképlettel, ábrázolása rajzzal. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése és jellemzése. <i>Partitúrakövetés:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szólamok elrendeződésének ismerete; – előadói jelek és utasítások értelmezése. <p>A ZENEIRODALMI PÉLDÁK BEFOGADÁSÁT SEGÍTŐ KIEGÉSZÍTŐ ISMERETEK: A zenetörténeti korszak, a zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja, formája, előadói apparátusa. A barokk zenekar, a szimfonikus zenekar, a vonósnégyes összetétele. <i>Műfajok, tételtípusok:</i> <i>Középkor:</i> gregorián énekek (zsoltárok, himnuszok, a szentmise állandó és változó szövegű énekei) orgánumok, középkori világi énekek. <i>Reneszánsz:</i> motetta, mise, madrigál, társas dalok. <i>Barokk:</i> korál, recitativo, ária, duett, tercett, kantáta, oratórium, passió, opera, concerto, concerto grosso, szvit, táncjátékok, passacaglia, folia, toccata, prelúdium, fuga. <i>Bécsi klasszicizmus:</i> dal, oratorikus művek, opera, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, versenymű, szerenád. <i>Magyar történeti énekek:</i> Históriás énekek. XVI–XVIII. századi táncdallamok (Ungaresca). Kurucdalok.</p> <p><i>Népzene:</i> Hangszeres népi tánczene. Nemzetiségeink, illetve más népek dalai.</p>	<p><i>társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> táncjátékok a nép- és műzenében.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Népművészeti motívumok összehasonlítása, szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló alkotások. Művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p> <p><i>Földrajz:</i> Európai népek és más kontinensek népeinek zenéje.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népi hangszer, népi zenekar, barokk zenekar és szimfonikus zenekar. Lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba. Imitáció, dux, comes, motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú (da Capo-s) forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Polifónia, homofónia. Partitúra, előadói jel, utasítás. Műfaj.</p>

Tematikai egység/	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret
-------------------	---------------------------------	----------

Fejlesztési cél		38 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottakép-követéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése. Hangverseny-látogatásra nevelés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan.</p> <p><i>Népzene:</i> A tanult népdalok, hangszeres népzene felvételei, népi hangszerek megismertetése felvételről, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Forrás: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb.</p> <p>Nemzetiségeink hagyományai és néptáncai. Európán kívüli kultúrák népzeneje (pl. Ausztrália, Peru, Japán, afrikai országok).</p> <p><i>Zeneirodalmi szemelvények a középkor, reneszánsz, barokk, valamint a bécsi klasszicizmus korából:</i> Művek a Kájoni-kódex, Lócsei-kézirat, Vietoris-kódex anyagából Gregorián dallamok, orgánumok, középkori világi énekek. Madrigálok, misék, motetták: válogatás Josquin, Lassus, Palestrina, Byrd, Morley, Dowland, Hassler, Marenzio, Vecchi, Banchieri, Tallis, Monteverdi stb. műveiből. Monteverdi, C.: Poppea megkoronázása – részletek Bach, J. S.: János passió – részletek Bach, J. S.: Ein feste Burg ist unser Gott, BWV 80 Bach, J. S.: 3. Brandenburgi verseny, BWV 1048 Bach, J. S.: C-dúr prelúdium és fúga, BWV 846 (Wohltemperiertes Klavier I.) Bach, J. S.: c-moll passacaglia és fúga, BWV 582 Corelli, A.: La Folia Bach, J. S.: d-moll toccata és fúga, BWV 565 Händel, G. F.: Messiás (Messiah), HWV 56 – részletek Händel, G. F.: Vízi zene és Tűzijáték szvit – részletek Händel, G. F.: Saul/„Welcome, welcome, mighty king!” tétel Eszterházy, P.: Harmonia Caelestis – részletek Purcell, H.: Artúr király (King Arthur) – részletek</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> magyar történelmi énekek, irodalmi párhuzamok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, korstílusok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, emberi érzések széles skálája.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> táncjátékok a nép- és műzenében.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Művészettörténeti stíluskorszakok. Népművészeti stílusok.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>

<p>Purcell, H.: Dido és Aeneas – Dido búcsúja Vivaldi, A.: A négy évszak – részletek</p> <p>Beethoven, L. van: D-dúr hegedűverseny III. tétel Beethoven, L. van: V. (c-moll) „Sors” szimfónia I. tétel Beethoven, L. van: IX. (d-moll) szimfónia – zárótétel Beethoven L.: cisz-moll „Mondschein” szonáta (op. 27. No. 2.) Haydn, J.: D-dúr „Óra” szimfónia II. tétel Haydn, J.: G-dúr „Üstdob”/„Meglepetés” szimfónia II. tétel Haydn, J.: D-dúr „Pacsirta– vonósnégyes I. tétel (op. 64. No. 5.) Haydn, J.: C-dúr „Császár” vonósnégyes (op. 76. No. 3.) Mozart, W. A.: Kis éji zene K.525 – I., II., III. tétel Mozart, W. A.: A dúr szonáta K. 331. I. tétel Mozart, W. A.: A varázsfuvola K. 620 Mozart, W. A.: Requiem K. 626 – részletek Mozart, W. A.: d-moll zongoraverseny K. 466. Bartók B.: Négy szlovák népdal Bartók B.: Román népi táncok Bartók, B. – Kodály Z.: Magyar népdalok Kodály Z.: Kállai kettős Kodály Z.: Mátrai képek</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó). A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gregorián ének, orgánium, középkori világi ének, motetta, mise, madrigál, korál, recitativo, ária, kantáta, oratórium, passió, opera, concerto, concerto grosso, szvit, passacaglia, folia, toccata, prelúdium, fuga, dal, requiem, opera, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, versenymű, szerenád, népdalfeldolgozás.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesek a tanulók legalább 30 népzenei, 50 egy- és többszólamú történeti éneket, műzenei alkotást, idézetet emlékezetből, g–f’ hangterjedelemben egyénileg, kamaraének és csoportos formában, lehetőség szerint eredeti nyelven előadni. Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új darabokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni. A többszólamú énekes zeneműveket biztos szólamtudással képesek megszólaltatni. Énektechnikájuk, lapról olvasási készségük, harmonikus hallásuk alkalmassá teszi őket a magas szintű kórusmunkára. A generatív tevékenységek eredményeként felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok és a zenei eszközök közti</p>
--	--

	<p>összefüggéseket, fejlődik tonális és funkciós érzetük. Megismerik és értelmezik a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket. Ismerik a k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7 hangközöket, a hangközfordításokat, a lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc hangsorokat, a hangnemeket 5# és 5b előjegyzésig, a maggiore-minore váltást, a dúr és moll hármashangzatot és fordításait, a domináns szeptim akkordot, a funkciókat és az autentikus zárlatot. Felismerik, lejegyzik és megszólaltatják a tanult zenei elemeket. Az ismert dalokat olvassák hangjegyről és éneklék emlékezetből szolmizálva, abszolút nevekkal. Fejlődik zenei memóriájuk és belső hallásuk. Helyes technikával és tiszta intonációval szólaltatják meg „C” szoprán furulyán a tanult dalokat, gyakorlatokat csoportosan és egyénileg is. Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit felismerik és meg tudják fogalmazni. Fejlődik hangszínhallásuk. Megkülönböztetik a tárogató, cimbalom, köcsögduda, doromb, hatlyukú (népi) furulya, tilinkó, kaval, koboz, ütőgardon, tambura, lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba hangszínét, felismerik a népi zenekar, barokk zenekar, vonósnégyes, szimfonikus zenekar hangzását. Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit. Ismerik a középkor, reneszánsz, barokk és bécsi klasszicizmus zenei jellemzőit, szerkesztésmódjait, zenei műfajait, legfontosabb zeneszerzőit. Zenehallgatásuk tudatos, figyelmesen hallgatják a zeneműveket. A zenehallgatásra kiválasztott művek közül 30-35 alkotást/műrészletet ismernek. Rendszeresen részt vesznek iskolai, iskolán kívüli zenei rendezvényeken, hangversenyeket látogatnak.</p>
--	--

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 120 óra
Előzetes tudás	Biztos éneklési készség egyénileg és csoportosan, egy és több szólamban, lehetőség szerint eredeti nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése. Magyar népdalok, más népek dalai. Többféle zenetörténeti stíusból válogatott szemelvények éneklése. Műdalok, műzenei idézetek kifejező, stílusos megszólaltatása, lehetőség szerint eredeti nyelven. Az énekhang további képzése egy- és többszólamú gyakorlatokkal, figyelve a tanulók hangszervi változásaira (mutálás). A hangi adottságok figyelembevételével vegyeskari szólamok kialakítása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés		<i>Magyar nyelv és irodalom: verbális</i>

<p>anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkal, figyelemmel a tanulók hangszervi változásaira. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>TÖBBSZÓLAMÚ ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Többszólamú mű, műrészlet éneklése szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkal, hangszeres kísérettel, a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből válogatva. Hármashangzatokból álló harmóniamenetek, szekund-, kvartakkordok, mixtúrák éneklése.</p> <p>A DALTANÍTÁS MÓDSZEREI:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hallás utáni daltanítás. – Daltanítás jelrendszerről. <p>ZENEI ANYAG: <i>Magyar népdalok (20 dallam):</i> A magyar népzene történeti rétegei (pl. Paksa Katalin felosztása szerint, Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 2008.): válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból. Magyar népballadák. Jeles napok, ünnepi szokások újabb dallamai.</p> <p><i>Magyar történeti énekek (3 dallam):</i> Az 1848–49-es szabadságharc dalai. Verbunkos.</p> <p><i>Nemzeti énekiünk:</i> Egressy Béni–Vörösmarty Mihály: Szózat</p> <p><i>Műzenei példák (57 mű/idézet) a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből:</i> A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei anyag a romantika és a XX. század, illetve napjaink zenéjéből válogatva (az áriák/dalok, kórusművek lehetőség szerint hangszerkísérettel, eredeti nyelven szólaljanak meg). Népdalok XX. századi vagy mai feldolgozásai. Kortárs magyar kórusmuzsika.</p>	<p>kifejezőkészség fejlesztése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> magyar történeti énekek és a magyar történelem párhuzamai.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> ballada, népszokások.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Harmónia, szekund-, kvartakkord, mixtúra, népballada, verbunkos, Szózat.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység</p>	<p>Órakeret 25 óra</p>
---	--	-----------------------------------

Előzetes tudás	Szekvencia, kürtmenet, tercpárhuzam, imitáció, augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Zenei kérdés és felelet, variáció rögtönzése ritmussal és dallammal. Fejlett zenei stílus- és formaérzék. Tonális és funkciós érzet, többszólamú készségek. A zene keltette gondolatok és érzelmek verbális kifejezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kialakított készségek továbbfejlesztése az előző fejlesztési ciklushoz hasonló, nagyobb önállóságot adó feladatokkal. A tanulóknak rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedv kiaknázása a korosztály zenei képességének és érdeklődésének szintjén.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p><i>Generativitás fejlesztése:</i> Szimmetrikus, aszimmetrikus, aranymetszés arányai szerint épülő, és aleatórikus zenei egységek megfigyeltetése és tudatosítása. A Reihe szerkesztése és fordításai (rák, tükör, tükörrák). Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalmak (pontok, vonalak, ívek, foltok, alakok, mozgás, méretek, arányok, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány színek, fény, árnyék stb.) párhuzamba állítása a zenével. Az alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p><i>Hallásfejlesztés:</i> Skálák és hangzatok szerkesztése és megszólaltatása. Dallamalkotás a kromatikus, az egész hangú, az akusztikus skála, modellskálák felhasználásával. Harmónia: szekund- és kvartakkordok, mixtúrák, pentaton akkordok, clusterek alkotása és megszólaltatása. Reihe és fordításainak éneklése. Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok.</p> <p><i>Ritmikai készség fejlesztése:</i> Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel. Aszimmetrikus hangsúlyozású, szinkópáló ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása eltérő hangszínű test- és ritmushangszerek használatával. Különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója (pl. keringő, polka, mazurka, palotás, habanéra, bolero).</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. Tükrözés, szimmetria, aszimmetria, aranymetszés.</p> <p><i>Matematika:</i> párhuzam, tükrözés, arányok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimmetria, aszimmetria, aranymetszés, aleatória, Reihe, rákfordítás, tükörfordítás, tükörrákfordítás. Kromatikus skála, egészhangú skála, akusztikus skála, modellskála. Szekund- és kvartakkord, mixtúra, pentaton akkord, cluster.

	Keringő, polka, mazurka, palotás, habanéra, bolero.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	Az eddig tanult ritmikai, dallami és harmóniai elemek használata. Jártasság a zeneelméleti, formatani ismeretekben. Lapról éneklés egy- és több szólamban. Egyszólamú dallam hallás utáni lejegyzése. A notáció helyes alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További zeneelméleti ismeretek elsajátítása. Kromatikus fordulatokat tartalmazó egyszólamú tonális dallam, és funkciós basszusú kétszólamú dallam lejegyzése hallás után. A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó romantikus, XX. századi és kortárs dallamok lapról éneklése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármas egységében történik.</i></p> <p><i>Metrum:</i> Ütemfajták: 5/8, 7/8, 8/8. A hangsúlyos és hangsúlytalan ütemegységek megkülönböztetése az aszimmetrikus ütemekben.</p> <p><i>Zeneelméleti ismeretek:</i> Új hangközök: k9, n9, k10, n10. A szűkített és bővített hármashangzat és fordításai. Konszonancia, diszszonancia. Basszuskulcs. Kvintkör, kvintoszlop, kromatika, enharmónia, kettős kereszt és kettős bé. 6# és 6b-s, valamint 7# és 7b-s hangnemek ismerete. A notáció helyes alkalmazása. XX. század és napjaink notációja. Új hangsorok: kromatikus skála, egész hangú skála, akusztikus skála, modellskála. Tercrokonság. Bartóki tengelyrendszer. Atonalitás. Dodekafon szerkesztés (Reihe), aleatória.</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések, aszimmetria, formák.</p> <p><i>Matematika:</i> törtek, kombinatorika.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Aszimmetrikus ütem: k9, n9, k10, n10, szűkített és bővített hármashangzat, konszonancia, diszszonancia, basszuskulcs, kromatika, enharmónia, kettős kereszt, kettős bé. 6# – 6b, 7# – 7b. Kromatikus skála, egész hangú skála, akusztikus skála, modellskála. Tercrokonság. Tengelyrendszer.	

	Atonalitás. Dodekafónia, Reihe, aleatória.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, többszólamú hallás. A tanulók felismerik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formákat és műfajokat. Képesség a tanult népi és klasszikus hangszerek hangzásának megkülönböztetésére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése. Ösztönzés önálló ismeretszerző tevékenységre.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A HANGSZÍNHALLÁS ÉS A TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS FEJLESZTÉSE: Hangszínhallás további fejlesztése új hangszerek megfigyeléséhez kapcsolódóan: piccolo, szaxofon, hárfa, cseleszta.</p> <p>INTELLEKTUÁLIS MUNKA: A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: BAR-forma, hídforma, arany metszés. A formák jelölése formaképlettel, ábrázolása rajzzal. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése és jellemzése. <i>Partitúrákövetés:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: <ul style="list-style-type: none"> – szólamok elrendeződésének ismerete; – előadói jelek és utasítások értelmezése; – XX. század és napjaink notációja. </p> <p>A ZENEIRODALMI PÉLDÁK BEFOGADÁSÁT SEGÍTŐ KIEGÉSZÍTŐ ISMERETEK: A zenetörténeti korszak, a zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja, formája, előadói apparátusa. A XX. század és napjaink zenéje: impresszionizmus a festészetben és a zenében; expresszionizmus (atonalitás, dodekafónia, Reihe-technika); folklorizmus; neoklasszicizmus; avantgárd, experimentális zene, elektronikus zene, aleatória stb.</p> <p><i>Műfajok, tételtípusok:</i> <i>Romantika:</i> dal, dalciklus, opera, nemzeti opera, zenedráma, oratorikus művek (áriák, kórustételek); versenymű, karakterdarabok (etűd, prelűd, nocturne, impromptu, keringő, mazurka, polonéz, parafrázis, ballada, polka, rapszódia stb.), zongoraciklus, programzene, szimfónia, szimfonikus költemény. <i>XX. század és napjaink zenéje:</i> balett, táncjáték, opera,</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, történelmi események.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> a zenei alkotások erkölcsi üzenete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>

<p>oratorikus művek, zongoradarabok, zenekari művek, kamaradarabok stb.</p> <p>MAGYAR ZENETÖRTÉNET: Az 1848–49-es szabadságharc dalai. Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Erkel Ferenc (nemzeti opera), Liszt Ferenc (szimfonikus költemény, zongoramuzsika). XX. századi magyar műzene: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Lajtha László. Kortárs magyar kórusmuzsika (Kocsár Miklós, Orbán György, Karai József, Tóth Péter stb.).</p> <p>NÉPZENE: Magyar népballadák. Jeles napok, ünnepi szokások. A népzene feldolgozási módjai Bartók és Kodály művészetében. Műzene és népzene eltérő hangszerhasználata, az eltérések megfigyelése.</p> <p>Ismeretszerző tevékenység önálló vagy csoportos gyűjtőmunka keretében, az infokommunikációs technológia (IKT) alkalmazásával:</p> <ul style="list-style-type: none"> – összefüggések keresése a zenei stíluskorszakok, a történelmi események és a zeneművek között; – egy zenemű/műrészlet feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, irónia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás). 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Piccolo, szaxofon, hárfa, cseleszta. BAR-forma, hídforma, arany metszés. Etűd, prelűd, nocturne, impromptu, keringő, mazurka, polonéz, parafrázis, ballada, polka, rapszódia, zongoraciklus, programzene, szimfonikus költemény, balett, táncjáték, verbunkos. Impresszionizmus, expresszionizmus, atonalitás, dodekafónia, Reihe, folklórizmus, neoklasszicizmus, avantgárd, experimentális zene, elektronikus zene, aleatória.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság kialakítása a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottaképkövetéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás	

szándékának erősítése. Hangverseny-látogatásra nevelés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan:</p> <p><i>Népzene:</i> A tanult népdalok, balladák felvételről, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Források: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb.</p> <p><i>Zeneirodalmi szemelvények a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből:</i> Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Bizet, G.: Carmen – „Utcagyerekek kórusa” – részlet az I. felvonásból Brahms, J.: Magyar táncok – részletek Brahms, J.: Akadémiai ünnepi nyitány Brahms, J.: Ein deutsches Requiem (Német requiem) – részletek Chopin, F.: „Esőcsepp” prelúd; mazurkák, polonézok (nemzeti táncok) Dvořák, A.: IX. szimfónia („Az Új Világból”) – részletek Erkel F.: Bánk bán – részletek Erkel, F.: Hunyadi László – részletek Liszt F.: XV. Magyar rapszódia Liszt F.: Transzcendens etűdök: La Campanella Liszt F.: Két hangversenyetűd: Erdősongás, Manók tánca Liszt F.: Mazeppa Grieg, E.: Peer Gynt szvit – részletek Mendelssohn-Bartholdy, F.: e-moll hegedűverseny I. tétel Muszorgszkij, M. – Ravel, M.: Egy kiállítás képei Schubert, F.: Gute Nacht!; Der Leiermann; Die Forelle; Heidenröslein; Erlkönig; Grätchen am Spinnrade Schubert, F.: Asz-dúr impromptu, op. 142, No. 2; op. 90, No. 4 Schumann, R.: Karnevál – tételek Verdi, G.: Requiem – részletek Verdi, G.: Rigoletto – részletek Wagner, R.: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány és más részletek Puccini, G.: Turandot – részletek Debussy, C.: 3 Nocturne (Felhők, Ünnepek, Szirének) – részletek Debussy, C.: Gyermekkuckó – részletek Ravel, M.: Bolero Bartók B.: Concerto – részletek Bartók B.: A kékszakállú herceg vára – részletek Bartók B.: Cantata profana – részletek Bartók, B.: Mikrokozmosz zongorára VI. – Hat tánc bolgár ritmusban</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, történelmi események.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, emberi érzések széles skálája (szeretet, gyűlölet, hűség, igazság, elválás, hősiesség stb.).</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>

<p>Bartók B.: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára – részlet Dohnányi E.: Pastorale Kodály Z.: Marosszéki táncok Kodály Z.: Székelyfonó – Görög Ilona balladája Kodály Z.: Molnár Anna Kodály Z.: Psalmus Hungaricus Lajtha L.: Quatre Hommages, op. 42 (fafúvós kvartettre) Britten, B.: A ceremony of carols, op. 28 – részletek Orff, C.: Carmina Burana Schönberg, A: Pierrot Lunaire, op. 21 Sztravinszkij, I.: A katona története Gershwin, G.: Rhapsody in Blue Pärt, A.: Magnificat Cage, A.: 4'33" Reich, S.: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians) Penderecki, K.: Hiroshima emlékezete Sáry L.: Lokomotív szimfónia Emerson-Lake-Palmer: Egy kiállítás képei (Pictures at an Exhibition) Presser Gábor, Kocsák Tibor, a Szörényi-Bródy szerzőpáros és más magyar szerzők egy-egy zenés színpadi művének részlete, pl. István, a király Jazz. Populáris zene (a tanárok munkáját ezen a területen segíti Gonda János: <i>A populáris zene antológiája</i> c. munkája és további írásai).</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással, vagy felvételtől (audio, videó).</p> <p>A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak irányutatást.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Verbunkos zene, nemzeti opera, dal, dalciklus, prelúd, mazurka, polonéz, rapszódia, zongoraciklus, requiem, szimfónia, szimfonikus költemény, impresszionizmus, expresszionizmus, atonalitás, dodekafónia, folklorizmus, neoklasszicizmus, elektronikus zene, jazz, populáris zene.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesek a tanulók legalább 20 népzenei, 60 egy- és többszólamú történeti éneket, műzenei alkotást, idézetet emlékezetből, g-f’ hangterjedelemben egyénileg, kamaraének és csoportos formában, lehetőség szerint eredeti nyelven előadni.</p> <p>Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új darabokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni.</p> <p>A többszólamú énekes zeneműveket biztos szólamtudással képesek megszólaltatni. Énektechnikájuk, lapról olvasási készségük, harmonikus hallásuk alkalmassá teszi őket a magas szintű kórusmunkára.</p>
--	--

	<p>A generatív tevékenységek eredményeként felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok, és a zenei eszközök közti összefüggéseket.</p> <p>Ismerik és értelmezik a kottakép elemeit.</p> <p>Ismerik az aszimmetrikus ütemeket, a k9, n9, k10, n10 hangközöket, a szűkített és bővített hármashangzatot, a basszuskulcsot, kettős kereszt, kettős bé, az enharmónia használatát, a 6# – 6b-s, 7# – 7b-s hangnemeket, a kromatikus skálát, egész hangú, akusztikus és modellskálát.</p> <p>Felismerik, lejegyzik és megszólaltatják a tanult zenei elemeket.</p> <p>Az ismert dalokat olvassák hangjegyről és éneklük emlékezetből szolmizálva, abszolút nevekkal.</p> <p>Zenei memóriájuk, belső hallásuk és formaérzékük fejlett.</p> <p>Megkülönböztetik a piccolo, szaxofon, hárfa, cseleszta hangszínét, ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit.</p> <p>Ismerik a romantika, a XX. század és napjaink zenéjének jellemzőit, szerkesztésmódjait, zenei műfajait, legfontosabb zeneszerzőit.</p> <p>Zenehallgatásuk tudatos, figyelmesen hallgatják a zeneműveket.</p> <p>A zenehallgatásra kiválasztott művek közül 35-40 alkotást/műrészt ismernek.</p> <p>A zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódnak korunk kulturális sokszínűségében.</p> <p>Rendszeresen részt vesznek iskolai, iskolán kívüli zenei rendezvényeken, hangversenyeket látogatnak.</p>
--	--

Jazz és populáris művek:

A 7. osztálytól kezdve az énekes és a zenehallgatási anyagban megjelenhetnek a klasszikus kompozíciós műalkotásokon és a népzenei kívül eső műfajok is.

A külföldi anyagot elsősorban zenehallgatásra javasoljuk, míg a magyar anyagot éneklésre. A dalokat a tanár vagy a növendékek kísérhetik gitárral és/vagy zongorán.

A populáris dalok zenei jellemzőinek megfigyelése a következő szempontok alapján javasolt: forma, szöveg, szövegábrázolás, dallami jellemzők, ritmikai elemek, hangszerelés, dallami díszítés, különleges előadói megoldások.

A rendkívül gazdag anyagból való irányított gyűjtőmunka és közös értékelés fejleszti a tanulók önkifejező, véleményalkotó képességét. A válogatás azokat a szerzőket és előadókat sorolja, akik stílus- és műfajteremtő hatást gyakoroltak a jazz és a populáris zene kialakulására, fejlődésére országhatáron innen és túl. Jelen felsorolás csak ajánlás, a teljesség igénye nélkül.

A XX. századi jazz reprezentánsai:

Louis Armstrong, Duke Ellington, Ella Fitzgerald, Bing Crosby, Lionel Hampton, Stéphane Grappelli, Charlie Parker, Miles Davis, Dave Brubeck, John Coltrane, Herbie Hancock, Chick Corea, Jan Garbarek és mások.

Magyar szerzők és előadók: Gonda János, Szakcsi Lakatos Béla, Vukán György, Szabados György, Csík Gusztáv, Pege Aladár, Deseő Csaba, Borbély Mihály, Binder Károly, Benkó Dixieland Band, Hot Jazz Band és mások.

A XX. századi rock kialakulása és a populáris zene reprezentánsai:

Bill Haley, Paul Anka, Elvis Presley, Jerry Lee Lewis, Jimi Hendrix, Beatles, The Rolling

Stones, Led Zeppelin, Deep Purple, Pink Floyd, Queen, Emerson Lake & Palmer és mások.

Magyar szerzők és előadók: Illés Zenekar, Illés Lajos, Szörényi Levente, Bródy János, Metro együttes, Sztevanovity Zorán, Omega Együttes, Locomotiv GT, Presser Gábor, Somló Tamás, Karácsony János, Bergendy Szalon és Tánczenekar, Hungária Együttes, Fenyő Miklós, Neoton Família, Korda György, Koncz Zsuzsa, Cserháti Zsuzsa, Máté Péter, Kovács Kati, Demjén Ferenc és mások.

Versmegzenésítések: Sebő Ferenc, Cseh Tamás, Kaláka Együttes, Gryllus Vilmos, Tolcsvay László és mások.